

Η ιδιωτικότητα ως πεδίο εμπορικής διαμάχης ΕΕ και ΗΠΑ

“ Η σημασία που έχουν τα προσωπικά μας δεδομένα τόσο στην ασφάλεια όσο στην οικονομία του διαδικτύου είναι αναμφισβήτητη. Η πρόσβαση σε αυτά καθώς και η ευχέρεια διαχείρισής τους αποκτά ιδιαίτερο ενδιαφέρον και σημασία για την ανάπτυξη μίας αγοράς σε τοπικό επίπεδο και την υποστήριξη των εταιρειών που δραστηριοποιούνται σε αυτήν, ενώ προσδίδει σε αυτόν που τα κατέχει ιδιαίτερη ισχύ και σημασία όχι μόνο εμπορικά αλλά και ως εμπλεκόμενος σε ζητήματα κρατικής και εθνικής ασφάλειας, καθιστώντας, έτσι, τα προσωπικά δεδομένα και τα στοιχεία της επικοινωνίας σημαντικό παράγοντα για την ανάπτυξη μίας ολόκληρης αγοράς την προστασία της εθνικής οικονομίας και την δημιουργία μίας πολυεθνικής παρουσίας μέσω παγκοσμιοποιημένων υπηρεσιών. Στη μελέτη αυτή επιχειρούμε να δούμε πώς φτάσαμε να έχει επικρατήσει στις ΗΠΑ η άποψη ότι η ΕΕ, μέσω της νομοθεσίας για τα προσωπικά δεδομένα και την ιδιωτικότητα, ασκεί έναν ιδιότυπο «ρυθμιστικό επεκτατισμό» και εκμεταλλεύεται την αγοραστική της δύναμη για να επιβάλλει τους ρυθμιστικούς της κανόνες της καταλήγοντας σε ένα πλέγμα από καινοφανή «Non-tariff barriers to trade». ”

Εισαγωγή

Η ανάπτυξη της τεχνολογίας των ηλεκτρονικών επικοινωνιών οδήγησε στη δημιουργία μίας τεράστιας αγοράς καθάρως τηλεπικοινωνιακών υπηρεσιών αλλά, παράλληλα, και σε πολλές επιμέρους αγορές που κινούνται δορυφορικά γύρω από αυτήν και εκμεταλλεύονται τις τεράστιες δυνατότητες που προσφέρει. Πάροχοι περιεχομένου, πάροχοι ηλεκτρονικών υπηρεσιών, συστήματα και υπηρεσίες αποθήκευσης δεδομένων (τοπικά ή απομακρυσμένα), λογισμικά προστασίας πληροφοριών και σχεδιασμού διαδικτυακών συστημάτων, πλατφόρμες επαγγελματικής και κοινωνικής δικτύωσης κ.α. προσφέρουν χιλιάδες υπηρεσίες και προϊόντα σε απλούς και εξειδικευμένους χρήστες.

Ο έντονος ανταγωνισμός που επικρατεί καθώς και η πολυσιχιδία των αναγκών του χρήστη προκάλεσε την ανάγκη για περισσότερο εξατομικευμένες λύσεις και πραγματικά προσωπικές υπηρεσίες και μάλιστα σε χαμηλές τιμές ή, ακόμα, και δωρεάν. Αναπόφευκτα, όλο αυτό οδήγησε στην ανάπτυξη στρατηγικών που αντλούν και εκμεταλλεύονται τις πληροφορίες, τις προτιμήσεις και τα «ίχνη» που δημιουργεί ο κάθε χρήστης όταν χρησιμοποιεί τις ψηφιακές εφαρμογές. Τα δεδομένα αυτά αποτελούν, εδώ και καιρό, έναν πολύτιμο θησαυρό στα χέρια κάθε παρόχου υπηρεσιών και προϊόντων από εμπορικής πλευράς, δι-

Σπύρος Τάσσης,

Δικηγόρος, LL.M.

ότι η σωστή κατηγοριοποίηση και μελέτη τους υποδεικνύει τις διαθέσεις των καταναλωτών, την καλύτερη ομαδοποίηση τους και συμβάλλει στην διαμόρφωση της αγοραστικής συμπεριφοράς. Μέχρι εδώ όλα αυτά ήταν από αναμενόμενα έως απλά

ανεκτά, στα πλαίσια μίας ανάγκης για νέες και καλύτερες ψηφιακές υπηρεσίες.

Από κάποιο σημείο όμως και μετά έγινε κατανοητό ότι τα δεδομένα αυτά οργανώνονταν και γίνονταν αντικείμενο μίας επεξεργασίας που καθιστούσε τα υποκείμενα τους αναγνωρίσιμα και, άρα, ευάλωτα σε πιθανές απειλές κατά της προσωπικότητάς τους. Συνέπεια αυτής της παραδοχής ήταν η εισαγωγή ρύθμισης που να διαχειρίζεται το ζήτημα της προστασίας των προσωπικών δεδομένων αυτών ως πρόεκταση της ίδιας της ιδιωτικότητας του ατόμου, η προστασία της οποίας είχε ήδη, από δεκαετίες, θεσμοθετηθεί.

Τα πνευματικά δικαιώματα, η επιτρεπτή ανάλυση της προσωπικής συμπεριφοράς, η παρέμβαση στο λογισμικό που χρησιμοποιεί ο χρήστης, ο διαμοιρασμός αρχείων μεταξύ χρηστών, αλλά πολύ περισσότερο η ίδια η σφαίρα προστασίας της επικοινωνίας του (γιατί, ας μην ξεχνάμε, ότι η χρήση του διαδικτύου είναι πάντα επικοινωνία) τέθηκαν όλα στη διεκκυστική μεταξύ προστασίας της προσωπικότητας και της ανάγκης για ανάπτυξη.

Το γεγονός ότι υπάρχει μία διαρκής προσπάθεια ρύθμισης του τρόπου πρόσβασης και διαχείρισης των προσωπικών δεδομένων και της ιδιωτικότητας είναι μία θετική εξέλιξη και γενικώς αντιμετωπίζεται με ευνοϊκή σκέψη. Από την άλλη όμως τα δεδομένα αυτά δεν έπαψαν να «κυκλοφορούν» στο Διαδίκτυο, ούτε μειώθηκε η ποιότητά τους. Αντίθετα, η ακρίβεια και σημασία των πληροφοριών που περιέχουν αυξάνεται σημαντικά με την εξέλιξη της τεχνολογίας των δικτύων και των διαδικτυακών υπηρεσιών. Η συνειδητοποίηση, λοιπόν, της εξαιρετικής σημασίας που έχουν οι πληροφορίες που περιέχουν τα δεδομένα αυτά, ως εργαλείο στα χέρια όχι μόνο των εμπορικών εταιρειών αλλά και των κυβερνήσεων, μας βοηθά να καταλάβουμε γιατί ο τρόπος προστασίας ή, καλύτερα, ο τρόπος άρσης της προστασίας των προσωπικών δεδομένων και της ιδιωτικότητας της επικοινωνίας μπορεί να αποτελέσει πεδίο εμπορικών και διπλωματικών μαχών.

Οι επιχειρήσεις του παρόντος (αλλά και του μέλλοντος) εξαρτώνται ολοένα και περισσότερο από το σύνολο των πληροφοριών που διακινούνται στο διαδίκτυο. Αυτό είναι γεγονός και καμία πλευρά δεν το αρνείται. Οι σημαντικές

αποφάσεις των στελεχών μεγάλων επιχειρήσεων δεν σπρίζονται πια στο «επιχειρηματικό ένστικτο» και την εμπειρία της αγοράς αλλά στην ανάλυση των δεδομένων και πληροφοριών που συλλέγονται από όλους μας¹. Ο τρόπος αυτός διαμόρφωσης της ατομικής εικόνας των χρηστών και της κατηγοριοποίησής τους έχει ήδη χρησιμοποιηθεί από τους τραπεζικούς οργανισμούς² για τη δημιουργία του προφίλ των πελατών τους και ιδιαίτερα αυτών που είναι πιθανοί καταναλωτές δανειακών συμβάσεων ή αυτών που κινδυνεύουν να καταστούν αφερέγγυοι. Συνεπώς το ζήτημα της πρόσβασης στα δεδομένα μας καθώς και η ευχέρεια διαχείρισης τους αποκτά ιδιαίτερο ενδιαφέρον και σημασία για την ανάπτυξη μίας αγοράς σε τοπικό επίπεδο και την υποστήριξη των εταιρειών που δραστηριοποιούνται σε αυτήν. Κατ' επέκταση προσδίδει σε αυτόν που κατέχει μεγάλο μέρος αυτών ιδιαίτερη ισχύ και σημασία όχι μόνο εμπορικά αλλά και ως εμπλεκόμενος σε ζητήματα κρατικής και εθνικής ασφάλειας, καθιστώντας, έτσι, τα προσωπικά δεδομένα και τα στοιχεία της επικοινωνίας σημαντικό παράγοντα για την ανάπτυξη μίας ολόκληρης αγοράς την προστασία της εθνικής οικονομίας και την δημιουργία μίας πολυεθνικής παρουσίας μέσω παγκοσμιοποιημένων υπηρεσιών. Παράλληλα έχουν γίνει απαραίτητο εργαλείο για τις κυβερνήσεις και τις υπηρεσίες ασφάλειας αφού μπορούν όχι μόνο να βοηθήσουν στην κατανόηση των δομών που είναι εν δυνάμει επισφαλείς για τη δημόσια τάξη αλλά και να αποτρέψουν τρομοκρατικές ενέργειες εναντίον μίας χώρας, να γίνουν, δηλαδή, μέσο προστασίας της.

Όλα τα παραπάνω δεν είναι νέα προβλήματα. Ξεκίνησαν, κάπου στα τέλη της δεκαετίας του 1980, από το εξαιρετικά ακανθώδες ζήτημα της Διακυβέρνησης του Διαδικτύου (Internet Governance) που ακόμη παραμένει άλυτο. Η εξέλιξη, δε, της αρχικής αυτής διαμάχης φαίνεται στη διαφανιζόμενη αντιπαράθεση μεταξύ ΕΕ και ΗΠΑ σχετικά με το πόση πρόσβαση στα δεδομένα των χρηστών θα είναι επιτρεπτή, με ποιους όρους και για ποιο σκοπό.

Στη μελέτη αυτή επιχειρούμε να δούμε πώς φτάσαμε να έχει επικρατήσει στις ΗΠΑ η άποψη ότι η ΕΕ, μέσω της νομοθεσίας για τα προσωπικά δεδομένα και την ιδιωτικότητα, ασκεί έναν ιδιότυπο «ρυθμιστικό επεκτατισμό» και εκμεταλλεύεται την αγοραστική της δύναμη για να επιβάλει τους ρυθμιστικούς της κανόνες της καταλήγοντας σε ένα πλέγμα από καινοφανή «Non-tariff barriers to trade».

1. Οι νέες εμπορικές και εθνικές δυνάμεις (τεχνολογία και επικοινωνίες)

Εταιρείες

Ο πόλεμος μεταξύ των εταιρειών τεχνολογίας μαινεται από τη δεκαετία του '80. Οι παλιότεροι θα θυμάστε ίσως τη διαμάχη μεταξύ IBM και Apple και αργότερα μεταξύ Microsoft και Apple ή Microsoft και Netscape! Οι εταιρείες ηγέτες στην τεχνολογία και τις υπηρεσίες Διαδικτύου (Apple, Google, Microsoft, Amazon, Facebook, Intel, Qualcomm) εξακολουθούν να ανήκουν στους ιδρυτές τους ενώ οι εταιρείες με μικρότερη εμβέλεια όπως Twitter, Foursquare, Instagram κλπ. φιλοδοξούν κάποτε να τους αγοράσει κάποιος από τους μεγάλους, όπως πρόσφατα η Microsoft αγόρασε το Skype!

Οι μάχες μεταξύ των ισχυρών της τεχνολογίας είναι σφοδρές και ευθείες κατά των αντιπάλων τους. Απαριθμώντας όμως τις ηγέτιδες εταιρείες στο χώρο της τεχνολογίας και των ηλεκτρονικών υπηρεσιών παρατηρούμε ότι σχεδόν όλες είναι ... Αμερικάνικες. Σκεφτείτε ότι τρεις μόνο εταιρείες, η Google, η Yahoo και η Microsoft ελέγχουν τον κρισιμότερο, ίσως, τομέα της ψηφιακής οικονομίας, τις μηχανές αναζήτησης (search engines) και τις πιο διαδεδομένες υπηρεσίες ηλεκτρονικής αλληλογραφίας. Και είναι ο κρισιμότερος γιατί από τη χρήση των υπηρεσιών τους προκύπτουν δεδομένα που αποκαλύπτουν α) τη χρήση και τις εμπορικές προτιμήσεις των χρηστών, β) τους τρόπους χειραγώγησης της εμπορικής προβολής γ) τον τρόπο πρόσβασης σε έργα πνευματικής ιδιοκτησίας που διακινούνται στο διαδίκτυο και δ) τους πιθανούς κινδύνους τόσο για τα δίκτυα που αποτελούν το Ιντερνετ όσο και για τις επιχειρήσεις και δημόσιους φορείς που το χρησιμοποιούν.

Κράτη και Ενώσεις Κρατών

Τα δεδομένα αυτά έχουν μεγάλη αξία και για τις κυβερνητικές υπηρεσίες. Η πρόσβαση σε αυτά από κυβερνητικούς υπαλλήλους τίθεται, συχνά, ως προϋπόθεση για την απρόσκοπτη λειτουργία των εταιρειών. Πολλές φορές εταιρείες του διαδικτύου έχουν κατηγορηθεί ότι συνεργάζονται στενά με κρατικές υπηρεσίες για την παρακολούθηση των χρηστών.

Οι ΗΠΑ κατέχουν το κρισιμότερο κομμάτι του διαδικτύου που είναι η υποδομή καθώς και η εθνικότητα των μεγάλων εταιρειών τόσο στις υπηρεσίες όσο και στον εξοπλισμό. Επίσης διαχειρίζεται τα κυριότερα domain names (.com και .org) και έχει επανειλημμένως δείξει ότι προκειμένου για την ασφάλεια της χώρας (γενικώς) κανένα δεδομένο που κυκλοφορεί στα υπολογιστικά συστήματα των αμερικανικών εταιρειών δεν είναι απροσπέλαστο.

1. Πρόσφατη έρευνα έδειξε ότι το 60% των γενικών διευθυντών μεγάλων επιχειρήσεων χρησιμοποιούν την ανάλυση δεδομένων για να πάρουν σημαντικές αποφάσεις (πηγή: Economist Intelligence Unit survey <http://www.capgemini.com/services-and-solutions/technology/business-information-management/the-deciding-factor/>)

2. Mac Users Steered to Pricier Hotels <http://online.wsj.com/article/SB10001424052702304458604577488822667325882.html>

Η Ασία έχει ανέβει θεαματικά στον τομέα της ψηφιακής οικονομίας, κυρίως μέσω Κίνας, Ιαπωνίας και Ν. Κορέας. Εξοπλισμός υψηλής τεχνολογίας σε συνδυασμό με φθηνά εργατικά έχουν καταστήσει την Ασία μοναδικό προμηθευτή διεθνώς. Παρόλα αυτά δεν παρατηρείται τάση προς διεκδίκηση ηγετικού ρόλου στη διαχείριση του διαδικτύου, με εξαίρεση την Κίνα η οποία τελευταία κατηγορείται συχνά ότι μετέρχεται πολλών τρόπων για τη μη επιτρεπτή πρόσβαση σε δεδομένα και πληροφορίες που είναι αποθηκευμένα σε υπολογιστικά συστήματα, ενώ είναι σαφές ότι η προστασία των προσωπικών δεδομένων και της ιδιωτικότητας δεν είναι ψηλά στην ιεράρχηση των δικαιωμάτων των χρηστών.

Τέλος η Ευρώπη εξακολουθεί να αποτελεί τη μεγαλύτερη αγορά για τις σχετικές υπηρεσίες και προϊόντα, τα οποία όμως δεν παράγονται εδώ αλλά «εισάγονται». Την αγοραστική της δύναμη η Ευρώπη τη χρησιμοποιεί για να ισοσκελίσει τη μεγάλη οικονομική αξία της σχετικής αγοράς των ΗΠΑ και ως κύριο μέσο χρησιμοποιεί την επιβολή ρυθμιστικών κανόνων για την παροχή των υπηρεσιών και προϊόντων τεχνολογίας, πολιτική που έχει κατηγοριοποιηθεί και ως «Ρυθμιστικός Επεκτατισμός» και θα τον αναλύσουμε κατωτέρω.

2. Το ζήτημα της Διακυβέρνησης του Διαδικτύου

Το ζήτημα της διακυβέρνησης του Διαδικτύου ήταν, είναι και θα εξακολουθήσει να είναι ακανθώδες.

ΗΠΑ

Οι ΗΠΑ, που το ανέπτυξαν, το θεωρούν δικό τους, δεν ανέχονται πολλές παρεμβάσεις στη λειτουργία του, μονοπωλούν τη διαχείριση των δημοφιλέστερων TLD και εξακολουθούν να θεωρούν ότι προέχει η απόλυτη ελευθερία των επιλογών άρα και η ελευθερία του χρήστη να επιλέγει αυτός αν θα χρησιμοποιήσει ή όχι μια διαδικτυακή υπηρεσία που προσφέρεται με συγκεκριμένους όρους.

Ευρώπη

Από την άλλη η Ευρώπη βλέπει στο διαδίκτυο τη φυσολογική συνέχεια μιας μακράς παράδοσης στην προστασία των δικαιωμάτων της ιδιωτικότητας και θεωρεί αυτόν τρόπο να δημιουργεί ex ante αυστηρούς κανόνες, αφήνοντας λίγο μόνο χώρο στην ευχέρεια αυτορρυθμιστικών κανόνων στις επιχειρήσεις που δραστηριοποιούνται σχετικά. Η Ευρώπη προσπάθησε αρκετά να παίξει έναν καθοριστικό ρόλο στην εξέλιξη της διακυβέρνησης του διαδικτύου σε θεσμικό επίπεδο³.

3. *George Christou and Seamus Simpson: "The influence of global Internet governance institutions in the EU" in Oriol Costa, Knud Erik Jørgensen: "The Influence of International Institutions on the EU: When Multilateralism Hits Brussels" Palgrave Macmillan, 2012.*

Η αλήθεια είναι ότι τελικά πίσω από όλες αυτές τις φιλοσοφικό-νομικές θεωρίες κρύβονται τα τεράστια συμφέροντα της οικονομίας του διαδικτύου, τα οποία καθίστανται καταλυτικά για κάποιες οικονομίες. Το διαδίκτυο έχει μετασχηματιστεί σε μία κινητήριου δύναμη με ισχυρή οικονομία. Μεγάλες πολυεθνικές εταιρείες αλλά και το μέλλον κάποιων χωρών διαδραματίζεται ή επηρεάζεται σημαντικά από το Διαδίκτυο. Το 1997 το μεγάλο ερώτημα για το Διαδίκτυο ήταν αν μπορεί να κυβερνηθεί και με ποιες δομές⁴. Σήμερα το ερώτημα αυτό έχει χάσει τη δυναμική του, ως έχει, και είναι μάλλον ρητορικό. Σήμερα το μεγάλο ερώτημα (και ζητούμενο) στη διακυβέρνηση του Διαδικτύου είναι αν τα κατεστημένα πρότυπα της κρατο-κεντρικής (state-centered) διακυβέρνησης που εν τοις πράγμασι περιορίζεται από τα χωρικά όρια είναι ικανά να τύχουν εφαρμογής στα ανοικτά και διάσπαρτα, ανά την υφήλιο, δίκτυα των υπολογιστών που αποτελούν το Διαδίκτυο⁵.

Η πρόσβαση στο διαδίκτυο ως de facto εμπόδιο στο ελεύθερο εμπόριο

Έτσι λοιπόν οφείλουμε να αποδεχτούμε και να αναγνωρίσουμε ότι τα δεδομένα και οι πληροφορίες που διακινούνται στο διαδίκτυο γίνονται αντικείμενο ανάλυσης τόσο για εμπορικούς σκοπούς όσο και για σκοπούς δημοσίου συμφέροντος. Οι δύο αυτοί σκοποί, μάλιστα, δεν είναι ανεξάρτητοι μεταξύ τους αλλά είναι άρρηκτα συνδεδεμένοι, διότι καμία κυβερνητική υπηρεσία δεν μπορεί να έχει πλήρη πρόσβαση σε αυτά χωρίς συνεργασία με τις σχετικές εταιρείες. Δεν είναι τυχαίο ότι μόνο 3 χώρες παγκοσμίως έχουν αναγνωρίσει την πρόσβαση στο διαδίκτυο ως θεμελιώδες δικαίωμα (Γαλλία, Φιλανδία και Κόστα Ρίκα) ενώ άλλες 2 προβλέπουν υποχρέωση του κράτους να διευκολύνει την πρόσβαση σε αυτό (Εσθονία και ... Ελλάδα!). Διότι η πρόσβαση σε αυτό θα πρέπει να είναι εύκολα ελεγχόμενη σε περίπτωση που οι κρατικές υπηρεσίες θεωρήσουν ότι πρέπει να «προστατέψουν» την ακεραιότητα της χώρας, του πολιτεύματος κλπ.

Οι ΗΠΑ και η ΕΕ, έχουν ανάγκη την υπεράσπιση της ελευθερίας της πρόσβασης στο Διαδίκτυο σε κύριο στόχο τους. Το έδειξαν πολλές φορές, στον αγώνα τους ποιος θα προσφέρει την μεγαλύτερη υποστήριξη προς τους εξεγερμένους της αραβικής άνοιξης που οργανώνονταν μέσω των ηλεκτρονικών κοινωνικών δικτύων ή τους κινέζους μπλόγκερς στους οποίους δεν επιτρέπεται το δικαίωμα της ανωνυμίας. **Διόλου τυχαία, βέβαια, και οι δύο αυτές υπερδυνάμεις (ΗΠΑ και ΕΕ) έχουν επανειλημμένως δηλώσει ότι ο περιορισμός στην πρόσβαση στο διαδίκτυο έχει αντίκτυπο στην οικονομία και αποτελεί de facto εμπόδιο στο ελεύθερο εμπόριο.**

4. *Johnson and Post 1997.*

5. *Milton Mueller: "Networks and states". MIT Press, 2010.*

Κίνα

Οι ΗΠΑ μάλιστα προχώρησαν ένα βήμα παραπέρα. Στα τέλη του 2011 υπέβαλλαν επίσημα το θέμα στην κινεζική κυβέρνηση αιτούμενες να αιτιολογήσει την πολιτική της στην πρόσβαση στο Διαδίκτυο. Σύμφωνα με την παράγραφο 4 του Άρθρου II των GATS οι ΗΠΑ απαιτούσαν να μάθουν γιατί κάποια από τα μεγαλύτερα αμερικάνικα sites δεν είναι προσπελάσιμα από τους κινέζους χρήστες του Διαδικτύου και με ποιες διαδικασίες λαμβάνονται τέτοιες αποφάσεις και πώς μπορούν να προσφύγουν οι πάροχοι των σχετικών υπηρεσιών κατά των αποφάσεων αυτών. Οι ΗΠΑ είχαν δηλώσει παλιότερα ότι το θέμα θα μπορούσε να προκαλέσει καταγγελία στον ΠΟΕ και η ΕΕ δια μέσω της αντιπροέδρου Neelie Kroes έχει δηλώσει ότι η λογοκρισία στη πρόσβαση στο διαδίκτυο αποτελεί φραγμό εμπορίου. Όμως στην πράξη δεν έχει γίνει οιαδήποτε προσπάθεια να τεθεί το θέμα σε θεσμικό επίπεδο, διότι έτσι θα δημιουργηθεί προηγούμενο κατά της κρατικής παρέμβασης στο διαδίκτυο για λόγους εθνικής ή κρατικής ασφάλειας.

Οι ΗΠΑ επίσης κατάφεραν κάποιες καίριες συμμαχίες με χώρες που προβλέπεται να παίξουν μεγάλο ρόλο στην οικονομία των τεχνολογιών και του διαδικτύου στα πλαίσια της Στρατηγικής Οικονομικής Συνεργασίας των Χωρών του Ειρηνικού (Trans-Pacific Strategic Economic Partnership Agreement)⁶ και πρότεινε να δεσμευτούν τα μέρη να μην περιορίζεται η διασυνοριακή μεταφορά δεδομένων (cross-border data transfer)⁷.

Στο πλευρό των ΗΠΑ έχουν ταχθεί επανειλημμένως και οι μεγάλες (αμερικάνικες) εταιρείες του διαδικτύου. Να θυμίσουμε το Take Action⁸ της Google που «καλεί» όλους τους πολίτες του διαδικτύου ("netizens" όπως αποκαλούνται) να υποστηρίξουν την ελευθερία της έκφρασης στο διαδίκτυο. Ακούγεται αρκετά παράξενο για μία εταιρεία που παρα-

δέχτηκε ότι υπόκλιπε δεδομένα από τα ανοικτά δίκτυα Wi-Fi των οικιακών χρηστών⁹ και έχει υποπέσει σε πάνω από 30 επιβεβαιωμένες παραβάσεις¹⁰ να υποστηρίζει ένα τόσο βασικό δικαίωμα, αλλά ας θυμηθούμε ότι η ελευθερία της έκφρασης είναι η βασική της εμπορική πλατφόρμα αφού παρέχει υπηρεσίες αναζήτησης, ιστολογίου, ηλεκτρονικής αλληλογραφίας, τα δεδομένα των οποίων αποδείχτηκε ότι επεξεργάζεται.

Πατέντες – Πνευματική Ιδιοκτησία

Είναι χαρακτηριστική επίσης η ιδιαίτερη εμμονή των αμερικανών σχετικά με τις πατέντες. Αναρίθμητες πατέντες έχουν κατοχυρωθεί ή αναμένουν να κατοχυρωθούν στις ΗΠΑ σε σχέση με τη χρήση προϊόντων υψηλής τεχνολογίας και μηχανισμών υπηρεσιών που χρησιμοποιούν το διαδίκτυο. Πολυάριθμες δε είναι και οι αγωγές που έχουν κατατεθεί από τα λεγόμενα "patent trolls", εταιρείες ή φυσικά πρόσωπα, δηλαδή, που αιτούνται πατέντες για προϊόντα και υπηρεσίες χωρίς πρόθεση να αναπτύξουν σχετικά προϊόντα αλλά με μόνο σκοπό να εξαναγκάσουν κάποιες εταιρείες να τους πληρώσουν δικαιώματα¹¹. Αλλά και μεγάλες εταιρείες, όπως η Google, προχωρούν σε εξαγορές επιχειρήσεων, όχι απαραίτητα για την ανάπτυξη των προϊόντων τους αλλά για την αντιμετώπιση του ανταγωνισμού¹², για να διασφαλίσουν τις πατέντες και τα δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας που αυτές κατέχουν και να πετύχουν δηλαδή μία καλύτερη θέση στην τεράστια αγορά των διαδικτυακών υπηρεσιών και συνακόλουθα στην τεράστια δεξαμενή των δεδομένων που παράγονται σε αυτές.

Η επιλογή του είδους της πατέντας και των έργων που θα διασφαλίσουν δεν γίνεται τυχαία, αλλά στηρίζεται στην ανάλυση των τάσεων του καταναλωτικού κοινού, όπως αυτές προκύπτουν από τα δεδομένα του και αποσκοπούν στον κατά το δυνατόν περισσότερο οικονομικό έλεγχο του διαδικτύου. Κι επειδή δεν αρκεί να κατέχει τα σχετικά δικαιώματα αλλά πρέπει και να τα προστατεύεις δεν λείπουν και οι σχετικές νομοθετικές πρωτοβουλίες, όπως η SOPA, η ACTA¹³ ή η νομοθεσία των τριών χτυπημάτων¹⁴

6. The 2005 Trans-Pacific Strategic Economic Partnership Agreement (TPSEP or P4) is a free trade agreement among Brunei, Chile, New Zealand, and Singapore. It aims to further liberalize the economies of the Asia-Pacific region. Since 2010, negotiations have been taking place for the Trans-Pacific Partnership (TPP), a proposal for a significantly expanded version of TPSEP. The TPP is a proposed free trade agreement under negotiation by (as of December 2012) Australia, Brunei, Chile, Canada, Malaysia, Mexico, New Zealand, Peru, Singapore, the United States, and Vietnam Japan has expressed its desire to become a negotiating partner but not yet joined negotiations as the TPP became a major issue in Japan's 2012 election. South Korea was asked by the US to consider joining the TPP but declined for the time being. The TPP is ostensibly intended to be a "high-standard" agreement specifically aimed at emerging trade issues in the 21st century. These ongoing negotiations have drawn criticism and protest from the public, advocacy groups, and elected officials, in part due to the secrecy of the negotiations, the expansive scope of the agreement, and a number of controversial clauses in drafts leaked to the public. Πηγή: www.wikipedia.com

7. What is Internet Freedom and What are World Powers doing to Facilitate It? <https://tradeandinternet.wordpress.com/2012/10/04/what-is-internet-freedom-and-what-are-world-powers-doing-to-facilitate-it/>

8. <https://www.google.com/intl/en/takeaction/>

9. Google Concedes That Drive-By Prying Violated Privacy http://www.nytimes.com/2013/03/13/technology/google-pays-fine-over-street-view-privacy-breach.html?pagewanted=all&_r=0

10. <http://googleopoly.net/wp-content/uploads/2012/07/Google-Privacy-Rap-Sheet-March-2013.pdf>

11. http://en.wikipedia.org/wiki/Patent_troll

12. Another game of thrones <http://www.economist.com/news/21567361-google-apple-facebook-and-amazon-are-each-others-throats-all-sorts-ways-another-game>

13. Anti-Counterfeiting Trade Agreement (ACTA), στα ελληνικά Εμπορική Συμφωνία Κατά της Παραιοποίησης <http://el.wikipedia.org/wiki/>

14. The French HADOPI law or Creation and Internet law (French: *Haute Autorité pour la diffusion des œuvres et la protection des droits sur internet*,^[1] "law promoting the distribution and protection of creative works on the internet") was introduced during 2009, providing what is known as a graduated response as a means to encourage compliance with copyright laws. HADOPI is the acronym of the

για να ελέγχεται καλύτερα ένα σημαντικό κομμάτι της διακίνησης περιεχομένου και δεδομένων.

Για να καταλάβουμε καλύτερα πόσο άλυτο είναι το θέμα της διακυβέρνησης του διαδικτύου ως αναλογιστούμε πόσο διαφορετικό, τεχνολογικά και χρηστικά, είναι αυτό σε σχέση με τον αρχικό του σχεδιασμό. Από το αρχικό δίκτυο διασύνδεσης πανεπιστημίων και στρατιωτικών εγκαταστάσεων, δηλαδή από καθαρά κυβερνητική υπόθεση έχει μετατραπεί σε ένα επιχειρηματικό εργαλείο που πλέον δεν μπορεί να ελεγχθεί και κυβερνηθεί από μία οντότητα όπως π.χ. η ΙΤU αλλά πλέον εξαρτάται πλήρως από την δυναμική της οικονομίας που δημιούργησε και την τεράστια σημασία που έχουν αποκτήσει τα δεδομένα και η πρόσβαση σε αυτά.¹⁵

3. Ιδιωτικότητα, δεδομένα και ασφάλεια πληροφοριών

Δεδομένα

Ας δούμε καταρχήν την ιδιαίτερη σημασία που έχει η πρόσβαση σε δεδομένα χρηστών του διαδικτύου για τις εμπλεκόμενες εταιρείες και κυβερνήσεις.

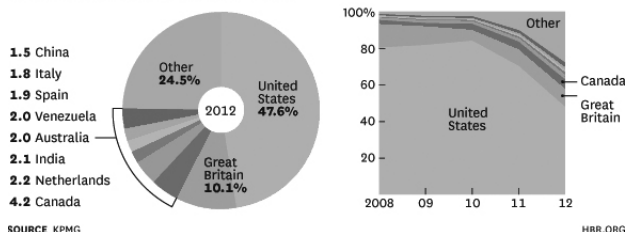
Εύκολα γίνεται κατανοητό ότι η γνώση που αποκομίζουν όσοι έχουν πρόσβαση στα δεδομένα χρηστών αποτελεί ένα «όπλο» στα χέρια τόσο των ανθρώπων της αγοράς όσο και του κρατικού μηχανισμού. Αναλογιστείτε πόσο επηρεάζεται ένας Βουλευτής ή ένας Γερουσιαστής στις ΗΠΑ που πληροφορείται ότι ένα τεράστιο μέρος των πολιτών αγωνιά για τις επιπτώσεις της συμφωνίας SOPA και κατόπιν αποδέχεται την κατάργησή της¹⁶.

Το πόσο σημαντικά είναι κάθε είδους δεδομένα φαίνεται από το πόσο λυσσαλέα είναι η προσπάθεια απόκτησής τους. Το συστηματικό hacking σε δεδομένα μεγάλων εταιρειών (όπως Google, Facebook και LinkedIn), σε σημείο, μάλιστα, οι αρχές των ΗΠΑ να κατηγορούν τρίτες χώρες και ιδίως την Κίνα για κυβερνοπόλεμο εναντίον τους, δείχνει ότι τα δεδομένα που συλλέγονται αποτελούν ανεκτίμητο θησαυρό.

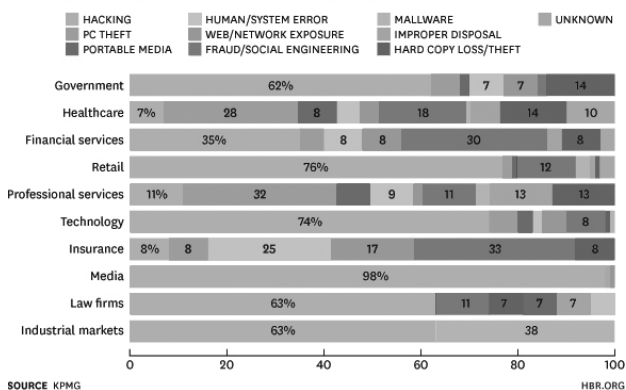
Τον τελευταίο καιρό παρατηρείται μία εξαιρετικά αυξημένη κινητικότητα στην πρόσβαση σε δεδομένα που έχουν αποθηκευμένα τόσο κυβερνητικές υπηρεσίες όσο και μεγάλες διαδικτυακές εταιρείες των ΗΠΑ. Όπως καταδεικνύει πρόσφατη σχετική μελέτη της KPMG¹⁷ τρεις είναι οι συνήθεις στόχοι τέτοιων «επιθέσεων»: α) Οι κυβερνητικές

υπηρεσίες, β) οι πάροχοι οικονομικών υπηρεσιών και γ) οι εταιρείες τεχνολογίας κυρίως γιατί περιέχουν δεδομένα που μπορούν να χρησιμοποιηθούν για την ηλεκτρονική επίθεση και σε άλλους στόχους.

WHICH COUNTRIES LOSE DATA?
Data-loss incidents as a percentage of the total.

WHO LOSES THEIR DATA AND HOW?
Data loss according to industry and cause, January-June 2012.

Σύμφωνα λοιπόν με τον παραπάνω πίνακα οι ΗΠΑ αποτελούν τον νούμερο ένα στόχο για υποκλοπή δεδομένων μέσω των ηλεκτρονικών δικτύων. Από την άλλη η Ευρώπη βρίσκεται σε ιδιαίτερα χαμηλά επίπεδα. Αν συνδυάσουμε το στοιχείο αυτό της έρευνας με το γεγονός ότι στις ΗΠΑ δραστηριοποιούνται οι εταιρείες που πρακτικά αποτελούν τους γίγαντες των διαδικτυακών υπηρεσιών, γίνεται εύκολα κατανοητό ότι η παράνομη πρόσβαση στα δεδομένα αυτά δεν αποτελεί μόνο επίθεση «κατά του δικαιώματος στην ανωνυμία» αλλά καταρχήν μία πρακτική εμπορικής πειρατείας με σκοπό την αλλαγή των οικονομικών ισορροπιών.

Δεδομένα και υπηρεσίες Cloud

Οι υπηρεσίες Cloud αποτελούν το next big thing του διαδικτύου. Ταυτόχρονα αποτελούν και μία ιδιαίτερως ευαίσθητη από πλευράς διακίνησης δεδομένων, αγορά των υπηρεσιών του διαδικτύου αφού εξαιτίας της πολυπλοκότητας των εφαρμοζόμενων κανόνων το σύνολο των εταιρειών, τόσο στην Ευρώπη όσο και στην Αμερική, προτίμησαν να δημιουργήσουν όρους προσχώρησης με ελάχιστα έως κα-

http://blogs.hbr.org/hbr/hbreditors/2013/03/the_companies_and_countries_lo.html

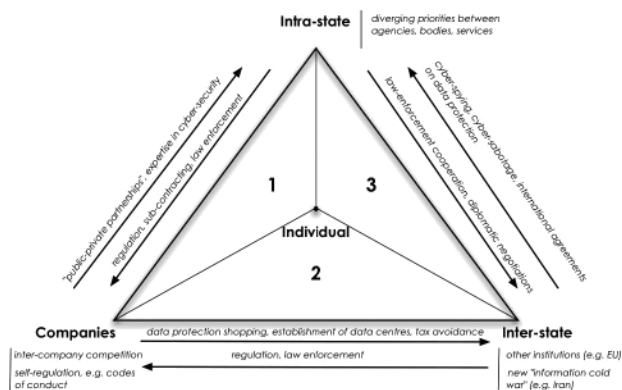
government agency created to administer it. http://en.wikipedia.org/wiki/HADOPI_law

15. The ITU and Internet Governance <https://tradeandinternet.wordpress.com/2012/11/26/the-itu-and-internet-governance/>
 16. Stop Online Piracy Act http://el.wikipedia.org/wiki/Stop_Online_Piracy_Act
 17. The Companies and Countries Losing Their Data, Harvard Business Review

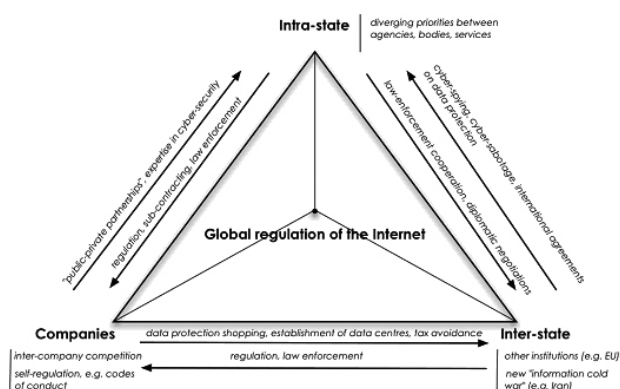
ΜΕΛΕΤΕΣ-ΓΝΩΜΟΔΟΤΗΣΕΙΣ

θόλου περιθώρια διαπραγματεύσεων¹⁸. Με αυτό το δεδομένο το ποιο θα είναι το θεσμικό πλαίσιο που διέπει τον πάροχο των υπηρεσιών αποκτά μία ιδιαίτερα μεγάλη σημασία για την προτίμηση των πελατών.

Κι αυτό γιατί σε ό,τι αφορά την ασφάλεια των δεδομένων και την άρση του απορρήτου η Ευρώπη δείχνει να προκρίνει μία προσέγγιση που έχει ως κέντρο της τον πολίτη και τα θεμελιώδη δικαιώματά του¹⁹.

Περαιτέρω, προτείνει μία τριγωνική σχέση που καλύπτει το σύνολο της πολιτικής για τις υπηρεσίες cloud, περιλαμβανομένων των διατάξεων νόμιμης άρσης της προστασίας της ιδιωτικότητας και του απορρήτου, όπου εντοπίζεται και το μεγαλύτερο πρόβλημα στις υπηρεσίες αυτές αφού οι μεγαλύτεροι πάροχοι υπηρεσιών cloud βρίσκονται, νομικά και φυσικά, εγκατεστημένοι στις ΗΠΑ, άρα και τα δεδομένα των χρηστών υπόκεινται στις διαδικασίες ελέγχου των αμερικανικών αρχών. Έτσι, ενώ οι υπηρεσίες cloud καθιστούν την επεξεργασία των δεδομένων πραγματικά παγκοσμιοποιημένη, εξακολουθεί να παίζει εξαιρετικά κρίσιμο ρόλο η δικαιοδοσία επί της τεχνικής υποδομής της υπηρεσίας (data center) και το νομικό πλαίσιο λειτουργίας των παρόχων ιδίως σε σχέση με την ευχέρεια των αρχών να έχουν πρόσβαση στα δεδομένα αυτά.

Από πού πηγάζει αυτή η πολιτική; Μα φυσικά από τις αξίες και τις θεμελιώδεις αρχές που διέπουν την προστασία της ιδιωτικότητας στην Ευρώπη. Βέβαια παράλληλα η διαφοροποίηση αυτή με το θεσμικό πλαίσιο των ΗΠΑ χρησιμοποιείται και ως επιχειρηματικό πλεονέκτημα από πολλές ευρωπαϊκές επιχειρήσεις που διαφημίζουν τις cloud υπηρεσίες τους ως πιο ασφαλείς από τις αντίστοιχες των αμερικανικών εταιρειών, που υπόκεινται στον PATRIOT Act²⁰, με αποτέλεσμα ήδη κάποιες μεγάλες εταιρείες να προτιμούν ευρωπαϊκές εταιρείες ως πάροχους υπηρεσιών cloud, όπως η βρετανική αμυντική βιομηχανία «BAE Systems» που αποφάσισε να μην χρησιμοποιεί τις υπηρεσίες cloud Microsoft's Office 365 που φιλοξενείται στις ΗΠΑ, φοβούμενη βιομηχανική κατασκοπεία²¹.

Έρευνα

Τα δεδομένα αποτελούν την κύρια πηγή για την έρευνα σε κάθε τομέα της κοινωνικής και οικονομικής ζωής και αυτή είναι μία διαδικασία καθόλα νόμιμη και ηθικά θεμιτή για τις συνθήκες της Αμερικής²². Για τους αμερικανούς η όποια παρεμπόδιση στην πρόσβαση στην κάθε πληροφορία ισχυραίνει με καταστρατήγηση θεμελιωδών δικαιωμάτων και ιδίως της ελευθερίας του λόγου που θεσπίζεται στο First Amendment²³. Η διάκριση μεταξύ δεδομένων και ιδιωτικότητας, εν στενή έννοια, είναι δεδομένη.

Περαιτέρω οι διαφορές μεταξύ ΗΠΑ και ΕΕ στη νομοθεσία για τα προσωπικά δεδομένα και την ιδιωτικότητα προκαλούν διαφοροποιήσεις και στην δυνατότητα για έρευνα στοιχείων. Στις ΗΠΑ ακόμα και ιδιώτες ερευνητές έχουν

18. Cloud Industry Forum, Cloud UK: Paper Three – Contracting Cloud Services: A Guide to Best Practices (2011) <http://www.cloudindustryforum.org/register-to-download-our-white-papers> και http://www.google.gr/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=1&ved=0CC0QFjAA&url=http%3A%2F%2Fwww.softwerx.com%2Fwp-content%2Fuploads%2F2013%2F01%2Fcf-white-paper-3-2011-contracting-cloud-services-guide-to-best-practice.pdf&ei=IF5JUdaFK4GuPPOYgZAI&usg=AFQjCNFzUjfiIKyaFclnT_pW3YeO409UGw&bvm=bv.44011176,d.ZWU&cad=rja

19. DIRECTORATE GENERAL FOR INTERNAL POLICIES POLICY DEPARTMENT C: CITIZENS' RIGHTS AND CONSTITUTIONAL AFFAIRS «Fighting cybercrime and protecting privacy in the cloud».

20. http://en.wikipedia.org/wiki/Patriot_Act

21. BAE Systems Bails on Office 365 Due to Patriot Act Concerns <http://www.wired.com/insights/2011/12/bae-systems-bails-on-office-365-due-to-patriot-act-concerns/>

22. Thomas Davenport & Jeanne Harris, «Competing on Analytics» (2007). Επίσης Paul M. Schwartz, «Privacy, Ethics & Analytics», IEEE Security & Privacy (no 3, May/June 2011).

23. Schwartz, «Privacy Collision - The E.U.-US Privacy Collision: A Turn to Institutions and Procedures» www.harvardlawreview.org%2Fsymposium%2Fpapers2012%2Fschwartz.pdf&ei=7BxKUEt_JYTFPcT5gLGb&usg=AFQjCNGq72FD0SucvFpO4ndOVg6aq28rPQ&bvm=bv.44011176,d.ZWU&cad=rja

την δυνατότητα της άμεσης και εύκολης πρόσβασης σε κάθε στοιχείο ενός ατόμου ώστε να προσδιοριστεί η ταυτότητα του και η διαμονή του. Στην ΕΕ αντίθετα τα πράγματα είναι πιο σύνθετα. Η πρόσβαση επιτρέπεται μόνο για πιστοποιημένα στελέχη οργανώσεων, μέσα από ειδικές διαδικασίες και για συγκεκριμένους σκοπούς. Στις ΗΠΑ εξάλλου δημόσια προσβάσιμα είναι και τα δεδομένα που αφορούν δικαστικές υποθέσεις και ειδικά ποινικές και για χρόνο αρκετά μεγαλύτερο των 2 ετών που προβλέπει η Οδηγία 24/2006/ΕΚ²⁴ για τη διατήρηση των δεδομένων.

4. Βιομηχανία, πολιτική και ρύθμιση της ιδιωτικότητας

Είναι εξαιρετικά κρίσιμο για την κατανόηση του θέματος να δούμε το πώς συμβάλλουν τα δεδομένα που παράγουμε ως χρήστες ηλεκτρονικών υπηρεσιών στην οικονομία του ηλεκτρονικού εμπορίου και τι προκαλεί την αντίδραση της Αμερικής.

Η Οικονομία του διαδικτύου

Η οικονομία της επιχειρηματικότητας στο διαδίκτυο είναι τεράστια και αυξάνεται διαρκώς:

Οικονομία Ηλεκτρονικού Εμπορίου²⁵

2011	\$763,200,000,000
2010	\$680,600,000,000

Οι ΗΠΑ κατέχουν μερίδιο αγοράς γύρω στο 35%, το ίδιο και η ΕΕ με γέγυδα την Μ. Βρετανία. Το 2013 οι πωλήσεις μέσω διαδικτύου αναμένεται να ξεπεράσουν το 1 τρις ευρώ με τις ΗΠΑ, Μ. Βρετανία και Ιαπωνία να προηγούνται, ενώ ταχύτητα τους πλησιάζει και η Κίνα²⁶.

Παρατηρούμε επίσης ότι ακόμα και στην αγορά των παρόχων υπηρεσιών cloud η αυστηρή Ευρώπη φαίνεται να κερδίζει τις πρώτες εντυπώσεις (άρα και το σχετικό μερίδιο αγοράς) στις σχετικές υπηρεσίες διότι εγγυάται καλύτερη προστασία των δεδομένων που αποθηκεύονται στις υπηρεσίες Cloud.

Οι διαφορές αυτές δεν έχουν περάσει απαρατήρητες τόσο από τις αμερικάνικες εταιρείες όσο και από τους Αμερικανούς πολίτες και για το λόγο αυτό παρατηρείται μία αλλαγή στη στάση τους απέναντι στην αρχή της ελεύθε-

ρης πρόσβασης στην πληροφορία. Είναι προφανές ότι ολοένα και μεγαλύτερη θα είναι πλέον η πίεση που θα ασκούν πολίτες και οργανώσεις για την εφαρμογή αυστηρότερων κανόνων πρόσβασης στα δεδομένα τους²⁷ κάτι που θορυβεί τις υπηρεσίες ασφαλείας που επιθυμούν ακόμα μεγαλύτερη δυνατότητα απρόσκοπτης πρόσβασης στα δεδομένα των χρηστών²⁸.

Καινοτόμος επιχειρηματικότητα και δεδομένα

Στο ηλεκτρονικό εμπόριο τα παραδοσιακά μοντέλα δημιουργίας και ανάπτυξης επιχειρηματικών ευκαιριών φθίνουν και στη θέση τους εντάσσονται νέες πρακτικές προσανατολισμένες στη νέα δομή του παγκόσμιου μέσου. Η ανάγνωση των νέων τρόπων ανάλυσης των δεδομένων των καταναλωτών-χρηστών²⁹ δείχνει ότι πολλές φορές η ορθολογική και σύννομη χρήση των προσωπικών δεδομένων παρακάμπτεται για χάρη της υπέρ-επένδυσης σε συλλογή προσωπικών δεδομένων με σκοπό την άμεση αύξηση των εσόδων που βασίζονται στην εξατομικευμένη πώληση.

Παράλληλα το κόστος τυχόν προστίμου για παράβαση της σχετικής νομοθεσίας προσωπικών δεδομένων, καθίσταται μέρος του «επιχειρηματικού πλάνου» και απορροφάται από τα εκτιμώμενα κέρδη.

Επίσης διαπιστώνεται ότι, με την άμεση πρόσβαση στα δεδομένα των καταναλωτών καθίσταται συχνότερο και πιο αποτελεσματικό το φαινόμενο της διακριτικής τιμολόγησης (price discrimination³⁰). Για το λόγο αυτό παρατηρούμε με μία απλή έρευνα στο διαδίκτυο ότι μία εταιρεία μπορεί να παρέχει εξαιρετικά εξατομικευμένες προτάσεις αγοράς στους χρήστες (π.χ. 10 εκτυπωτές της ίδιας εταιρείας με ελάχιστα διαφοροποιημένα χαρακτηριστικά έχουν 10 διαφορετικές τιμές σε 10 διαφορετικούς εμπόρους).

Με τη χρήση cookies και tags οι επιχειρήσεις μπορούν να αντλούν πληροφορίες από τους χρήστες και να τους προτείνουν αγορές που τους ταιριάζουν, να μάθουν πώς να βελτιώσουν τις υπηρεσίες τους ή να τις επανασχεδιάσουν προκειμένου να επωφεληθούν από την παρατηρούμενη συμπεριφορά³¹ ακόμα και να προσφέρουν εξαιρετικά εξατομικευμένες υπηρεσίες και προϊόντα στον χρήστη. Αυτό δεν είναι απαραίτητα αρνητικό. Ο τρόπος αυτός προβολής των διαφημιζόμενων είναι εξαιρετικά στοχοποιημένος και εξοικονομεί τεράστια ποσά από τις επιχειρήσεις αφού είναι φθηνός στην παραγωγή και προβολή του. Τα

24. Οδηγία 2006/24/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 15ης Μαρτίου 2006 για τη διατήρηση δεδομένων που παράγονται ή υποβάλλονται σε επεξεργασία σε συνάρτηση με την παροχή διαθέσιμων στο κοινό υπηρεσιών ηλεκτρονικών επικοινωνιών ή δημοσίων δικτύων επικοινωνιών και για την τροποποίηση της οδηγίας 2002/58/ΕΚ.

25. Πηγή: Υπουργείο Εμπορίου ΗΠΑ <http://www.statisticbrain.com/total-online-sales/>

26. Online Sales Statistics <http://www.internetretailer.com/2012/06/14/global-e-commerce-sales-will-top-125-trillion-2013>

27. International Due Diligence US vs Euro WP 09 040811PR, 2011 Kroll. www.krollconsulting.com

28. CISPA, the Privacy-Invasive Cybersecurity Spying Bill, is Back in Congress <https://www.eff.org/deeplinks/2013/02/cispa-privacy-invasive-cybersecurity-spying-bill-back-congress>

29. Taylor (2003, June). Privacy in competitive markets. Duke University Economics Working Paper No. 03-10.

30. Taylor (2003) ό.π.

31. Bennett and S. Lanning (2007). The Netflix prize. In *Proceedings of KDD Cup and Workshop*.

μειωμένα έξοδα συνήθως βοηθούν να μένουν και οι τιμές χαμηλά ή να υπάρχει περισσότερη ευχέρεια για οικονομικές προσφορές προς τους καταναλωτές. Εν ολίγοις τα δεδομένα μας βοηθούν τον αυξημένο ανταγωνισμό και την επωφελή λειτουργία της αγοράς. Αυτό είναι το κύριο χαρακτηριστικό του ηλεκτρονικού εμπορίου με τα σημερινά του χαρακτηριστικά και, για πολλούς³², αν διακοπεί ή περιοριστεί αυτή η δυνατότητα τότε ένα μεγάλο μέρος της δυναμικής του κινδυνεύει να ατονήσει.

Αυτό ακριβώς είναι που προσφέρει πλέον η τεχνολογία του διαδικτύου³³, είναι η δυνατότητα ανάπτυξης διαδραστικών σχέσεων με κάθε έναν πελάτη αφού επιτρέπει στην επιχείρηση να κάνει τόσο εξατομικευμένες πωλήσεις. Το Facebook είναι η υπηρεσία που έμαθε τους χρήστες να δημοσιοποιούν τα πάντα για τη ζωή τους.

Κάθε δεδομένο που προσδιορίζει τη συμπεριφορά μας και εμφανίζεται στο Facebook, στη Google Search ή το Gmail μετατρέπεται άμεσα σε διαφήμιση που απευθύνεται μόνο σε εμάς. Κάθε ανάρτηση μας στα κοινωνικά δίκτυα στέλνει το μήνυμα «Πείτε μου τι να αγοράσω σύμφωνα με τα νέα δεδομένα της ζωής μου»³⁴.

Τα δεδομένα μας λοιπόν συλλέγονται γιατί είναι αναγκαία για τους νέους τρόπους πώλησης μέσω του διαδικτύου. Και είναι αναγκαία γιατί το ζωτικό κομμάτι του διαδικτύου είναι η καινοτομία στην πώληση³⁵ που ως κινητήρια δύναμη της οικονομίας του διαδικτύου χρηματοδοτεί την καινοτομία των υπηρεσιών και τη συνεχή έρευνα. Σε αυτά τα πλαίσια πολλές φορές παραβλέπεται η ιδιωτικότητα και από τα δύο μέρη της σχέσης.

Προς το σκοπό αυτό πρέπει να μετατοπιστεί το βάρος της προσέγγισης του θέματος των προσωπικών δεδομένων από τα δεδομένα «per se» στο πώς χρησιμοποιούνται αυτά ώστε να διασφαλίζεται η εμπορική τους αξία χωρίς να κινδυνεύουν άλλα ατομικά δικαιώματα. Ας μην ξεχνάμε ότι η επεξεργασία των δεδομένων δεν είναι αυτομάτως βλαπτική αλλά πολλές φορές παράγει θετικά αποτελέσματα τόσο για τις εταιρείες όσο και για τους χρήστες των υπηρεσιών τους (π.χ. για την πρόληψη διαδικτυακής απάτης)³⁶.

Βέβαια η αλήθεια είναι ότι πράγματι η εξασφάλιση της προστασίας των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα είναι ολόένα και πιο δύσκολη σε ένα τόσο κατανεμημένο σύστημα δικτύων με πολλά και διαφορετικά εμπλεκόμενα μέρη και αντιμαχόμενες δικαιοδοσίες. Όμως η θεομοθέτηση ολόένα και πιο αυστηρών κανόνων δεν αποτελεί πανάκεια, αφού αυξάνει δραματικά τα κόστη συμμόρφωσης αλλά και τη συχνότητα των παραβάσεων.

Πως ρυθμίζουν την ιδιωτικότητα ΗΠΑ και ΕΕ

Φαίνεται λοιπόν ότι η εμπορική διαμάχη που αναδύεται στα πλαίσια της ρύθμισης της ιδιωτικότητας πηγάζει από τα ίδια τα θεμέλια της λειτουργίας της αγοράς στις ΗΠΑ και την ΕΕ.

ΗΠΑ

Για τις ΗΠΑ το δικαίωμα στη λήθη καταστρατηγεί το δικαίωμα στην ελευθερία του λόγου, το δικαίωμα της έρευνας και της κριτικής³⁷. Οι ΗΠΑ αποτελούν παραδοσιακά μία αγορά όπου υπάρχει απεριόριστη, σχεδόν, ελευθερία στην οικονομική δράση. Πιο πολύ ενοχλεί η παράβαση των κανόνων του ελεύθερου ανταγωνισμού και η καταπάτηση της ελευθερίας της έκφρασης παρά η εμπορική εκμετάλλευση των προσωπικών μας δεδομένων. Οι αμερικανοί πολίτες έχουν τεράστια ανοχή σε ό,τι αφορά την ευκαιρία για επιχειρηματική δράση και τείνουν να παραβλέψουν τα τυχόν έμμεσα αποτελέσματα μιας κακής χρήσης των δεδομένων τους. Εξάλλου έχουν πολύ έντονη την ανάγκη για πρόσπιση της εθνικής τους ασφάλειας και δέχονται την υπαναχώρηση βασικών τους δικαιωμάτων προκειμένου να ζουν μία ήσυχη ζωή. Υπενθυμίζουμε, ότι αν και οι ΗΠΑ είναι πρωτεργάτες και εξαιρετικά αυστηροί σε ότι έχει να κάνει με το δικαίωμα στην ιδιωτικότητα τους, η επεξεργασία των δεδομένων τους για ερευνητικούς αλλά και εμπορικούς σκοπούς φαίνεται να μην απολαμβάνει την ίδια θέρμη.

Ευρώπη

Η Ευρώπη από την άλλη έχει μακρά παράδοση στις προστατευμένες οικονομίες, στις τεράστιες κρατικές επιχειρήσεις και τον κρατικό παρεμβατισμό. Η έννοια της ιδιωτικότητας αποτελεί ένα κατεξοχόν ευρωπαϊκό γνώρισμα συνακόλουθο της έντονης διαφοροποίησης του ΕΜΕΙΣ από το ΕΣΕΙΣ. Αιώνες πολέμων και συγκρούσεων στα όρια της σημερινής Ευρώπης, μόνο και μόνο για την αναγνώριση των συνόρων μεταξύ των λαών. Μια ανάγκη για σύνορα και περιφρούρηση που άρχισε να υποχωρεί μόλις πριν από μερικές δεκαετίες για καθαρά οικονομικούς λόγους και, τώρα στα δύσκολα, τείνει να επιστρέψει. Τα χαρακτηριστικά αυτά δύσκολα θα συναντήσει κανείς στην Ασία ή την Αφρική

32. Acquisti and Varian (2005) Conditioning prices on purchase history. *Marketing Science* 24(3), 1-15.

33. Blattberg, R. C. and J. Deighton (1991). Interactive marketing: Exploiting the age of addressability. *Sloan Management Review* 33(1).

34. 'Like' it or not, privacy has changed in the Facebook age <http://www.guardian.co.uk/commentisfree/2013/mar/12/privacy-facebook-lesbians-relax-online>

35. Dewan, R., Jin, B. and Seidmann, A. (2000) 'Adoption of Internet-Based Product Customization and Pricing Strategy', *Journal of Management Information Systems* 36(17:2): 9-28.

36. Alessandro Acquisti, Heinz College, Carnegie Mellon University: "The Economies of Personal Data and the Economies of Privacy", Joint WPISP-WPIE Roundtable, 30 Years after the OECD Privacy Guidelines, OECD Conference Centre, 1 December 2010.

37. http://www.newsfactor.com/story.xhtml?story_id=11000A3ZXL8A&page=2

όπου η έννοια της αυστηρής προστασίας της ιδιωτικής ζωής δεν είναι καθόλου διαδεδομένη. Με αυτά τα χαρακτηριστικά είναι εύκολο να καταλάβουμε γιατί στην Ευρώπη είναι τόσο αυξημένη η ευαισθησία για τη διαφύλαξη των δεδομένων που διαφυλάσσει το δικαίωμα στην ιδιωτικότητα.

Σε ό,τι αφορά την κατανομή της ρυθμιστικής παρέμβασης, στις ΗΠΑ έχουν επιλέξει ένα σύστημα τομιακής (sectoral) εφαρμογής των κανόνων της προστασίας, ανάλογα με το κομμάτι της αγοράς που αφορά ενώ εφαρμόζουν διαφορετικούς κανόνες στους δημόσιους φορείς από ότι στις επιχειρήσεις. Για παράδειγμα, τα ιατρικά δεδομένα διαφορετικά ελέγχονται όταν κατέχονται από έναν «φορέα καλυπτόμενο» (“covered entity”) από την Health Information Portability and Accountability Act³⁸ και διαφορετικά αν κατέχονται από ένα εκπαιδευτικό φορέα ο οποίος υπόκειται στην Family Educational Rights and Privacy Act. Μάλιστα αν τα δεδομένα βρίσκονται σε αρχείο που δεν εμπίπτει σε κάποια από τις δύο αυτές κατηγορίες μπορεί και να μην εμπίπτει σε ρύθμιση! Περαιτέρω κατηγοριοποίηση υφίσταται ανάλογα με το αν τα δεδομένα χρησιμοποιούνται στην εκπαίδευση, σε οπτικοακουστικό υλικό (Video Privacy Protection Act), στον έλεγχο πιστοληπτικής ικανότητας (Fair Credit Reporting Act) κ.ά.³⁹

Αντίθετα στην Ευρώπη η εφαρμογή των κανόνων προστασίας των δεδομένων είναι διατομιακή και εφαρμόζεται καταρχήν οριζόντια (omnibus⁴⁰) ανεξάρτητα από το τι είδους οργανισμός τα διατηρεί ή το είδος των δεδομένων που αυτός κατέχει.

Ρυθμιστική ισορροπία

Οι κανόνες προστασίας των προσωπικών δεδομένων και στις δύο πλευρές του Ατλαντικού, ξεκίνησαν από την αρχή των Fair Information Practices⁴¹ (FIPs) που αναπτύχθηκε ως μέρος του γενικότερου πνεύματος της ελευθερίας του ατόμου στις ΗΠΑ και την Δ. Ευρώπη στις αρχές της δεκαετίας του 1970 και έκανε κάποιους να θεωρήσουν ότι υπήρξε μία παγκοσμιοποιημένη ρυθμιστική προσέγγιση του θέματος. Μάλιστα διατυπώθηκε η άποψη ότι «Η διαδικασία της χάραξης πολιτικής στον τομέα της προστασίας των δε-

δομένων καταδεικνύει σαφώς ότι για χάρη της ρυθμιστικής σύγκλισης γύρω από τα θεμελιώδη στοιχεία του κανονισμού της ιδιωτικής ζωής τα κράτη έχουν υπερβεί τις διαφορές τους στα εθνικά χαρακτηριστικά⁴²». Είχε ήδη διατυπωθεί η αρχική ιδέα ότι ο τρόπος που δημιουργείται η πολιτική σε ευαίσθητους κοινωνικούς τομείς όπως η ιδιωτικότητα στα διάφορα πολιτικά συστήματα φανερώνει τον τρόπο που η κοινωνία αυτή δομείται πολιτιστικά, ιδεολογικά και από άποψη εποπτικών αρχών⁴³.

Από την άποψη αυτή φαινόταν ότι υπήρχε μία ρυθμιστική ισορροπία μεταξύ ΗΠΑ και ΕΕ. Σε αυτό βοήθησε και η προσπάθεια των ΗΠΑ για ένα επίπεδο συμμόρφωσης με τις ευρωπαϊκές Οδηγίες για την προστασία των Προσωπικών Δεδομένων μέσω των συμφωνιών Safe Harbor⁴⁴, των Model Contractual Clauses⁴⁵ και των Binding Corporate Rules⁴⁶ που θεσπίστηκαν με τη Σύσταση 1/2007⁴⁷ και ολοκληρώθηκε η διευκόλυνση της διασυνοριακής διαβίβασης δεδομένων για εταιρείες που δραστηριοποιούνται πολυεθνικά (είτε ανήκουν στον ίδιο όμιλο είτε διατηρούν παρουσία σε διάφορες χώρες) ώστε να είναι δυνατή η διασυνοριακή μεταφορά δεδομένων.

Σύμφωνα με τις ΗΠΑ λοιπόν ο νέος Κανονισμός για τα Προσωπικά Δεδομένα της ΕΕ απειλεί να διαταράξει αυτή την ρυθμιστική ισορροπία μεταξύ τους με θύμα την επιχειρηματικότητα των αμερικάνικων εταιρειών. Οι προτεινόμενες ρυθμίσεις ξεπερνούν κατά πολύ τα επίπεδα προστασίας της ιδιωτικότητας που ανέχεται η αμερικάνικη αγορά και προσδίδουν πολύ μεγάλη ισχύ στην Ε. Επιτροπή καθιστώντας την, στην πράξη, ρυθμιστή και των αμερικάνικων συμφερόντων μέσω του «Ρυθμιστικού Επεκτατισμού».

38. The term «covered entity» under the HIPAA Privacy Rule refers to three specific groups, including health plans, health care clearinghouses, and health care providers that transmit health information electronically. Covered entities under the HIPAA Privacy Rule must comply with the Rule’s requirements for safeguarding the privacy of protected health information. Below is a more detailed list of those who fall under the covered entity category under HIPAA. <http://www.hrsa.gov/healthit/toolbox/HealthITAdoptiontoolbox/PrivacyandSecurity/entityhipaa.html>

39. Paul M. Schwartz, «The E.U.-US Privacy Collision: A Turn to Institutions and Procedures»

40. www.nymity.com/~%2Fmedia%2FNymity%2FFiles%2FPrivacy%2520Maps%2FNYMITY_World_Map.ashx&ei=m_FKUDenIOL0AWk94CoAw&usq=AFQjCNFZ5tYhtwETOBobkcaucjHQfWJcaVQ&vm=bv.44158598,d.d2k

41. http://en.wikipedia.org/wiki/FTC_Fair_Information_Practice

42. Colin Bennett, “Regulating Privacy - Data Protection and Public Policy in Europe and the US”, Cornell University Press, 1992.

43. Colin J. Bennett, ό.π.

44. Να θυμίσουμε ότι οι εταιρείες των ΗΠΑ που είχαν υπαχθεί στις συμφωνίες Safe Harbor δεν είχαν υποχρέωση γνωστοποίησης στις εθνικές αρχές για κάθε διασυνοριακή διαβίβαση δεδομένων αλλά έπρεπε να προβούν σε μία δεσμευτική δήλωση (self-regulation) ότι τηρούν τα απαιτούμενα από την Οδηγία 46/95 για την συλλογή κλπ. των δεδομένων.

45. Εξάλλου, εναλλακτικός τρόπος αυτοδέσμευσης και υπαγωγής στις διατάξεις της Οδηγίας είναι και οι πρότυπες συμβατικές ρήτρες (Model Contractual Clauses) που προβλέπει το άρθρο 26 παρ. 2 της Οδηγίας 46/95/ΕΚ «Με την επιφύλαξη της παρ. 1, ένα κράτος μέλος μπορεί να επιτρέπει μία ή πλείονες διαβιβάσεις δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα προς τρίτη χώρα η οποία δεν εξασφαλίζει ικανοποιητικό επίπεδο προστασίας κατά την έννοια του άρθρου 25 παρ. 2 εφόσον ο υπεύθυνος της επεξεργασίας παρέχει επαρκείς εγγυήσεις για την προστασία της ιδιωτικής ζωής και των θεμελιωδών δικαιωμάτων και ελευθεριών των προσώπων καθώς και την άσκηση των σχετικών δικαιωμάτων οι εγγυήσεις μπορούν ιδίως να απορρέουν από κατάλληλες συμβατικές ρήτρες».

46. http://ec.europa.eu/justice/data-protection/document/international-transfers/binding-corporate-rules/bcr_cooperation/index_en.html

47. Recommendation 1/2007 on the Standard Application for Approval of Binding Corporate Rules for the Transfer of Personal Data, WP133 (Jan. 10, 2007).

Ρυθμιστικός Επεκτατισμός: Πώς ξεκίνησε η διαμάχη

Παρά το γεγονός ότι τελικά στην πράξη η διασυνοριακή διαβίβαση δεδομένων προς τις ΗΠΑ δεν ήταν και τόσο ελεγχόμενη, ήδη από το 2003 άρχισε να επικρατεί η άποψη ότι η Ευρώπη με τη νομοθεσία της για την ιδιωτικότητα και τα προσωπικά δεδομένα στην ουσία καθορίζει τον τρόπο που λειτουργούν οι επιχειρήσεις και εκτός ΕΕ και κάπως έτσι ξεκίνησε τη συζήτηση για το αν πλήττονται τα συμφέροντα της αμερικάνικης οικονομίας⁴⁸.

Το 2007 δημοσιεύτηκε στην Wall Street Journal ένα άρθρο με τίτλο «Ρυθμιστικός Επεκτατισμός» (Regulatory Imperialism), στο οποίο ο συντάκτης εκτός των άλλων κατηγορούσε την γηραιά Ευρώπη ότι «...μέσω μη εκλεγμένων γραφειοκρατών και πολιτικών που υποστηρίζουν πρακτικές προστασίας της εσωτερικής αγοράς χειραγωγεί τις διεθνείς αγορές ενώ η Ουάσιγκτον μένει απλώς θεατής. Το Transatlantic Economic Council μεταξύ των δύο πλευρών του Ατλαντικού ενώ θα έπρεπε να ενισχύσει την αντίδραση των Αμερικανών, τελικά υπό την πίεση της Γερμανίδας Καγκελάρια Ανγκελα Μέρκελ (!) για περισσότερη εναρμόνιση των κανόνων ώστε να υπάρξει περαιτέρω ενδυνάμωση των εμπορικών συναλλαγών, μεταφράστηκε στην αγορά των ΗΠΑ ως εισαγωγή κανόνων που γράφτηκαν στις Βρυξέλλες και άρα απειλή για την ευημερία της Αμερικής⁴⁹».

Η ιδέα αυτή περί ρυθμιστικού επεκτατισμού άρχισε να επαναλαμβάνεται σε διάφορα άρθρα και δημιουργήθηκε έτσι μία παγιωμένη αντίληψη ότι η Ευρώπη έχει επιβάλλει σειρά από ρυθμιστικές παρεμβάσεις που στην ουσία πνίγουν τον τρόπο που οι επιχειρήσεις έχουν μάθει να λειτουργούν στις ΗΠΑ δημιουργώντας τους τεράστια προβλήματα. Θυμήθηκαν και τους επικριτές της παγκοσμιοποίησης, που ήδη από τις αρχές της περασμένης δεκαετίας, είχαν την άποψη ότι η παγκοσμιοποίηση κάποιων εμπορικών πρακτικών όπως η παροχή υπηρεσιών μέσω διαδικτύου θα υποβάθμιζε τη σημασία των ρυθμιστικών κανόνων σε τοπικό επίπεδο, αφού ήταν φανερό η προσπάθεια κάποιων χωρών να αμβλύνουν⁵⁰ τους αυστηρούς κανόνες τους προκείμενου να καταφέρουν να πάρουν ένα μέρος της παγκόσμιας αγοράς⁵¹.

Το χαρακτηριστικό του ρυθμιστικού επεκτατισμού στις παγκοσμιοποιημένες οικονομίες, όπως η οικονομία του ηλεκτρονικού εμπορίου, είναι ότι η ισχύς προσδιορίζεται από το μέγεθος της εσωτερικής αγοράς μίας οικονομικής

δύναμης, διότι αποτελεί πόλο έλξης για κάθε επιχειρηματία και τον αναγκάζει να υπαχθεί στους κανόνες λειτουργίας της ενώ έμμεσα αναγκάζει και τις λοιπές χώρες να υπαναχωρήσουν από τους δικούς τους κανόνες αγοράς⁵². Το φαινόμενο της επιβολής τέτοιων σκληρών ρυθμιστικών κανόνων μέσω της τεράστιας αγοραστικής δύναμης ονομάστηκε επίσης «Brussels Effect»⁵³.

Συνέχεια του φαινομένου αυτού αποτελεί και το φαινόμενο της μονομερούς επιβολής παγκοσμιοποιημένων ρυθμιστικών κανόνων (Unilateral Regulatory Globalization) το οποίο μεταφράζεται σε επιβολή από έναν (μεγάλο) παίκτη της παγκόσμιας αγοράς των δικών του ρυθμιστικών όρων. Σύμφωνα, δε, με πολλούς μελετητές στις ΗΠΑ αυτό είναι κάτι που κάνει συνειδητά η Ευρώπη στο θέμα των προσωπικών δεδομένων⁵⁴, αφού δημιούργησε μία σειρά κανόνων πολύ αυστηρότερων από τις άλλες δικαιοδοσίες, καθιστώντας, μάλιστα, το σχετικό δικαίωμα ως θεμελιώδες δικαίωμα του ανθρώπου και ανάθεσε σε ανεξάρτητες αρχές την αυστηρή επίβλεψη των δεσμευτικών κανόνων, τόσο από ιδιώτες όσο και από δημόσιους φορείς⁵⁵.

Για την Αμερικάνικη αγορά είναι σχεδόν αδιανόητο να τίθενται τόσοι ex ante περιορισμοί σε καινοτόμες εφαρμογές όπως η τεχνολογία άρα η όλη δομή των κανόνων προστασίας της ιδιωτικότητας και των προσωπικών δεδομένων αποτελεί δυνατή παρέμβαση στην λειτουργία της αγοράς και στον ακρογωνιαίο λίθο της οικονομίας τους που είναι η ελευθερία της επιλογής. Στις ΗΠΑ η πολιτική αυτή της Ευρώπης θεωρείται δυσμενής για τα συμφέροντα της⁵⁶. Οι αμερικάνικες εταιρείες για να εισέλθουν στην Ευρώπη θα πρέπει α) είτε να τηρήσουν τα πρότυπα (standards) που έχουν θεσπιστεί σε αυτήν, β) είτε να προσπαθήσουν να πιέσουν (μέσω της διπλωματικής οδού, του ΠΟΕ κλπ.) για αλλαγή της στάσης αυτής, γ) είτε να επιδιώξουν μία συμβιβαστική λύση μέσω διεθνών προτύπων, δ) είτε, τέλος, να μην κάνουν τίποτε.

Το αντίκτυπο της εισαγωγής του δικαιώματος στη λήθη (Right to be forgotten) με σχετικό Κανονισμό προβλέπεται ισχυρό για τις αμερικανικές εταιρείες. Πολλοί φοβούνται ότι, όπως και στο παρελθόν, έτσι και τώρα πολλές εταιρείες θα βρεθούν στο σκαμνί των ευρωπαϊκών δικαστηρίων για παραβάσεις που ούτε καν φαντάζονταν και θυμίζουν τις περιπτώσεις της Yahoo, της Microsoft και της Google

48.

49. <http://online.wsj.com/article/SB119334720539572002.html>

50. Στην πράξη, όμως, αυτό που συνέβη ήταν το αντίθετο και παρατηρήθηκε ότι τουλάχιστον σε εθνικό επίπεδο η ρυθμιστική παρέμβαση έγινε αυστηρότερη και εντονότερη.

51. David Vogel, Trading Up and Governing Across: Transnational Governance and Environmental Protection, 4 J. EUROP. PUB. POL. 556, 563 (1997).

52. Daniel W. Drezner, Globalization, Harmonization, and Competition: the Different Pathways to Policy Convergence, 12 J. EUROP. PUB. POL. 841, 841-859 (2005);

53. Anu Bradford, "THE BRUSSELS EFFECT", Northwestern University Law Review Vol. 107, No. 1, 2012.

54. Mark F. Kightlinger, Twilight of the Idols? EU Internet Privacy and the Post Enlightenment Paradigm, 14 COLUM. J. EUR. L. 1, 5.

55. Kightlinger, ό.π.

56. Matt Murray et. al., Oceans Apart: As Honeywell Deal Goes Awry for GE, Fallout May Be Global - The U.S. Giant's Troubles In Europe Could Chill Mergers of Multinationals - Raining on Welch's Parade, Wall St. J., June 15, 2001.

οι οποίες συνέχεια πρέπει να απολογούνται για παραβάσεις της ευρωπαϊκής νομοθεσίας. Οι νέες ρυθμίσεις προβλέπεται να επιφέρουν κόστος στις αμερικάνικες εταιρείες επεκτείνοντας παράλληλα την ρυθμιστική επιρροή της Ευρώπης και την εκμετάλλευση της ρυθμιστικής της δύναμης, αφού θα μπορεί να επιβάλλει πρόστιμα μέχρι και 2% επί του παγκόσμιου τζίρου των εταιρειών αυτών. Για τους αμερικάνους η πραγματικότητα αυτή στην ουσία αποτελεί περιορισμό των κερδών για τις μεγαλύτερες εταιρείες του χώρου, που τυχαίνει να είναι αμερικάνικες καθώς επίσης και εξωτερική παρέμβαση στην ελευθερία πρόσβασης στις αναγκαίες πληροφορίες για την αγορά των διαδικτυακών υπηρεσιών⁵⁷ και την ανάπτυξη εφαρμογών και υπηρεσιών συμπεριφορικής διαφήμισης («online behavioural advertising») αφού αν μετατοπιστούμε από την γενική συναίνεση στην ειδική πολλές εταιρείες θα έχουν μεγάλα πρακτικά προβλήματα να προσαρμοστούν στα νέα δεδομένα και την πιο αυστηρή θεώρηση της ειδικής συναίνεσης⁵⁸.

Μεγάλο πρόβλημα φαίνεται να ανακύπτει και για την τεράστια βιομηχανία έργων λόγου και εικόνας της Αμερικής η οποία πλήττεται από την πειρατεία και την παράνομη διείσδυση των έργων μέσω διαδικτύου. Η διευκόλυνση των χρηστών στην καταστροφή κάθε δεδομένων που αφορά την κίνηση τους στο διαδίκτυο είναι δυνατόν να στερήσει από τις εταιρείες αυτές ένα σημαντικό πλεονέκτημα.

Για όλους τους παραπάνω λόγους δείχνει κάπως να αλλάζει η αντιμετώπιση των ΗΠΑ και να επιλέγεται πλέον η διαρκής και έντονη πίεση σε διπλωματικό και εμπορικό επίπεδο σε σχέση με την αναμόρφωση της Οδηγίας για τα προσωπικά δεδομένα και σε αυτό συντελεί όχι μόνο η προαναφερθείσα αγανάκτηση αλλά το γεγονός ότι μία άλλη αγορά απειλεί την ισχύ της Ευρωπαϊκής χωρίς να προϋποθέτει τόσο αυστηρούς κανόνες της στην διαχείριση των προσωπικών δεδομένων. Η αγορά της Κίνας⁵⁹.

Έτσι, πληθαίνουν οι δηλώσεις παραγόντων της αμερικανικής κυβέρνησης αλλά και της αγοράς, συνεπικουρούμενοι από τις υπηρεσίες ασφάλειας των ΗΠΑ που επιθυμούν ακόμα περισσότερη ευχέρεια στην διατήρηση και πρόσβαση των δεδομένων των χρηστών ακόμα και αν πρόκειται για το περιεχόμενο της ηλεκτρονικής τους επικοινωνίας⁶⁰

57. Anu Bradford ό.π.

58. Luke Scanlon - Pinsent Masons, http://www.out-law.com/en/articles/2013/march/commercial-interests-gaining-ground-in-data-protection-reform-negotiations-says-expert/?utm_source=twitterfeed&utm_medium=twitter

59. Σε διαπραγματεύσεις ΗΠΑ και Κίνα σχετικά με τη διαδικτυακή ασφάλεια. Ο Αμερικανός υπεύθυνος για θέματα εθνικής ασφάλειας, Tom Donilon κάλεσε χθες την Κίνα να αναγνωρίσει την πραγματική έκταση του προβλήματος και να συμμετάσχει σε διάλογο. <http://www.lawnet.gr/news/se-diapragmateuseis-hpa-kai-kina-sxetika-me-ti-diadiktuaki-asfaleia-29096.html>

60. Justice Dept. to Congress: We want greater email, Facebook, Twitter snooping powers. <http://www.zdnet.com/justice-dept-to-congress-we-want-greater-email-facebook-twitter-snooping-powers-7000012786/>

αλλά και από κάποιες χώρες της Ευρώπης⁶¹ και όλα δείχνουν ότι το παιχνίδι αυτό δεν θα είναι καθόλου εύκολο. Έχοντας δημιουργήσει ένα ισχυρό λόμπυ που στηρίζεται κυρίως από αμερικάνικες επιχειρήσεις και οργανισμούς⁶² οι ΗΠΑ προσπαθούν με κάθε τρόπο να αμβλύνουν τις νέες ρυθμίσεις του προτεινόμενου Κανονισμού.

Οι πιο κυνικοί μιλάνε για έναν εμπορικό πόλεμο που θα οδηγήσει πολλές εταιρείες ακόμα και ευρωπαϊκές να ενδιφέρονται ολοένα και λιγότερο για την ευρωπαϊκή αγορά. Συνακόλουθα οι ευρωπαίοι θα απολαμβάνουν λιγότερο καινοτόμα και ευφάνταστα προϊόντα, δεδομένων των μεγάλων κινδύνων για επιβολή προστίμων που θα ενέχει η παροχή πρωτοποριακών υπηρεσιών⁶³.

Διαδίκτυο και χρήστες στην πράξη

Σε μία εξαιρετικά ενδιαφέρουσα πρόσφατη έρευνα της ENISA (European Network and Information Systems Agency⁶⁴) σχετικά με τη σχέση αγοραστικής ισχύος και εμπιστοσύνης ως προς την προστασία της ιδιωτικότητας στο ηλεκτρονικό εμπόριο προέκυψαν κάποια αξιοσημείωτα συμπεράσματα με τα οποία και θα ολοκληρωθεί η παρούσα εισήγηση:

1. Για ομοειδή προϊόντα με σχετικά ίδιες τιμές προτιμάται ο έμπορος που απαιτεί τα λιγότερα προσωπικά δεδομένα για την ολοκλήρωση της συναλλαγής.

2. Το κανονιστικό πλαίσιο θα πρέπει να είναι επαρκώς ευέλικτο ώστε οι πάροχοι υπηρεσιών διαδικτύου να μπορούν να προσφέρουν διάφορα πακέτα υπηρεσιών, από απολύτως εξατομικευμένα που απαιτούν περισσότερα προσωπικά δεδομένα έως και υπηρεσίες που είναι μεν γενικές αλλά προσφέρονται και σε ανώνυμους χρήστες.

3. Οι διαφοροποιήσεις στην πολιτική απορρήτου και συλλογής προσωπικών δεδομένων θα πρέπει να είναι περισσότερο εμφανείς στον τελικό χρήστη των υπηρεσιών. Όσο πιο μοντελοποιημένοι είναι οι όροι των υπηρεσιών τόσο πιο εύκολο είναι να ελεγχθούν.

4. Η διαβίβαση προσωπικών δεδομένων μεταξύ παρόχων υπηρεσιών θα μπορούσε να είναι και υποχρεωτική εφόσον συντείνει στην βελτίωση των υπηρεσιών, στη μείωση των τιμών τους και προϋποθέτει τη συναίνεση του υποκειμένου τους καθώς και την τήρηση της σχετικής νομοθεσίας. Αξιοσημείωτο πάντως είναι ότι ενώ σε θεωρητικό επίπεδο οι καταναλωτές επιθυμούν τις αυστηρότερες δι-

61. EU under pressure for new data, privacy law changes; U.S. tech firms breathe sigh of relief <http://www.zdnet.com/eu-under-pressure-for-new-data-privacy-law-changes-u-s-tech-firms-breathe-sigh-of-relief-7000012235/>

62. <http://www.lobbyplag.eu/#/compare/overview>

63. <http://peterfleischer.blogspot.gr/2013/02/dox-quixote.html>

64. Ευρωπαϊκός Οργανισμός για την Ασφάλεια Δικτύων και Πληροφοριών.

αδικασίες, στην πράξη όμως τείνουν να επιλέγουν με κριτήριο την τιμή των υπηρεσιών.

5. Η ιδιωτικότητα και τα προσωπικά δεδομένα είναι ατομικό δικαίωμα και αναμένεται από την ΕΕ να παρέχει ένα αυστηρό θεσμικό πλαίσιο για την προστασία τους.⁶⁵

5. Συμπέρασμα

Με δεδομένο ότι η παραγωγή καινοτόμων υπηρεσιών δεν μπορεί να σταματήσει γιατί αυτόματα θα σημαίνει την απαξίωση ενός μεγάλου τμήματος της παγκόσμιας οικονομίας, που είναι το ηλεκτρονικό εμπόριο, ίσως μία πιο σω-

στή στρατηγική εκπαίδευσης και ενημέρωσης των πολιτών μπορεί να εξισορροπήσει την υπαναχώρηση της Ευρώπης σε πριότερες μορφές ρυθμιστικής παρέμβασης. Ίσως η λύση να βρίσκεται σε αυτό που λέει ο κος *Vint Cerf*, ένας από τους εφευρέτες του ιντερνετ, ο οποίος θεωρεί την τόσο προσπάθεια αυστηρής ρύθμισης από την Ευρώπη αφενός ως μη-πρακτική και αφετέρου ως καταστροφική διότι, όπως σημειώνει, είναι εξαιρετικά δύσκολο, αν όχι ακατόρθωτο να επιβάλλεις την λήθη εκεί όπου, στην πράξη, δεν μπορείς να ελέγξεις την αναπαραγωγή μίας πληροφορίας. Και αντιπροτείνει, την ανάπτυξη κριτικής σκέψης και σωστής εκπαίδευσης όπως κάνουμε ή θα έπρεπε να κάνουμε για την τηλεόραση, τα βιβλία, την κοινωνική συμπεριφορά κ.λπ.⁶⁶.

65. ENISA "Study on monetising privacy - An economic model for pricing personal information", 2012 <http://www.enisa.europa.eu/activities/identity-and-trust/library/deliverables/monetising-privacy>

66. <http://www.telegraph.co.uk/technology/news/9173449/Vint-Cerf-attacks-European-internet-policy.html>

* * * * *